

Szerkesztő
Kiadja
Jókai Mór
M. ACADEMIA
Heckenast Gusztáv.
KÖNYVTÁRA
3-ik Füzet.
(Megjelenik 1857. jún. 18-án.)

Előfizetési feltételek: a „Nagy Tükör” egy évi folyama áll tíz füzetből, minden füzet három ívből; a füzetek szabályosan minden ötödik vasárnap jelennek meg; tartalmuk humoristieus munkálatok képekkel. Díja az egész évfolyamnak 2 forint; melybe már a postadíj is bele van számítva. Gyűjtők minden tíz példányra egy tiszteletpéldányt kapnak. Az előfizetési összegek a minden más levelezzel egyenlően a „Nagy Tükör” kiadó-hivatalához Pesten, egyetem-utca 4. szám alatt, utasítandók.

Felvilágosítás hazai művészeinkhez! Az ilyen illusztrált humoristieus vállalat, mint a miénk, kedvetlen nem adhat egy megvalósuló képet, aminek a külföldi hasonló tartalmú vállalatok képeivel versengeshetünk. Nem is tudjuk egyelőre, hogy kiál keljen azokat megvásárolni? Pedig kötelességünk látnunk, hogy hazánkban nagy geniale művészek és dilettáns rajzokosok, a ki rajzok, genyrajzok, jellemképek s más effélék kiállításában remek dolgokat fog előállítani, ha valami kiadó ide nyitnak. Mien szíves felhívjuk az illető művészek és műkedvelők kezébe, hogy ha vállalatunk számára kéremmelhűlő alkalmat, az minden évi nemű rajot szívesen vendünek a miert egy részét az nek nek illendő árfuzásait ígérjük, úgy, ha szükséges a kívánt titoktartásról is beszélhetünk. Így reméljük időtartáral vállalatunk művészeti részét is oldani lehetni, hogy a külföldi hasonlókkal a versenyre kiállhasson. Addig is ne riesszenek lemondani vőre sem a közlet nobilitásról, sem az alkalmat nagysága.

Jókai Mór és Heckenast Gusztáv.

IDÉZETEK JÓKAI MÓR MŰVEIBŐL I.

géplakatos

"Nekem is van egy unokaöcsém, a ki géplakatos. Nagyon becsülöm azt az életpályát. "

/A nagy ellenség/

ellenség

"Itt jár végig országunkon. Mindnyájan ismerjük. Büszkeségünk és siralmunk. Szeretjük és rettegjük, pusztít bennünket és nem tudnánk nála nélkül élni. Temetőnk és újra alkotónk. Minden évben meg-megfélemlít bennünket. Hírlapjainkban állandó rovata van a gyász hírek között. Egész táborot mozgósítunk ellene. Miniszterek, alispánok, kormánybiztosok vezetik a hadjáratot. Az erős emberek harcolnak vele, a gyöngék seregestül futnak előle. Ez a nagy ellenség a - Duna "

/A nagy ellenség/

luxus

"nekem is megvan a magam tékozlása. Az én lukszusom abból áll, hogy az ivóvizet a Svábhegyről hordatom, minden reggel frissen; a tejes asszonyom lát el vele. Ez én nálam olyan finnyasság, mint mikor az urak undorodnak az itthoni pezsgőtől s válogatnak a francia sampányokban. "

/Az asztalos családja/

életfilozófia

"Tudja nagyságos úr, nem kívánom én az olcsó nyereséget; megelégszem, ha a munkámért megfizetnek. Az a könnyen szerzett pénz olyan portéka, a mi az igaz keresményt is elviszi magával. Most én egészen jól vagyok. Felkelek hajnalban, dolgozom délig, akkor jól esik az ebédem, a mi bizony nem pompás, de nekem jóízű; aztán megint dolgozom estig, s a mint leteszem a fejemet, elalszom reggelig; ajtóm, ablakom nyitva, tolvajtól nem félek. A sok divatos nyavalyát nevéről sem ismerem. "

/Az asztalos családja/

köszön

"az a szokása volt, a mi rendes a magyar parasztnál, hogy ha úrral jön szembe, csak akkor köszönti, mikor már elment mellette, s a háta mögött van. "

/Az asztalos családja/

gazdag

"Gazdag az, a ki a sorsával meg van elégedve, s én az vagyok. "

/Az asztalos családja/

cigi

"Az a cigaretta egy hölgy szájában az a füstölő, a mivel azt jelzi, hogy maga magának tömjénezz. "

/Az asztalos családja/

ventillátor

"a legfelső ablaktábla szegletében volt egy kis bádog szélkelep, melyet a belülről jövő meleg pára s a kívülről betörekvő friss levegő folytonos berregésben tartott. Ventilláczióknak hívják azt a magyarok. "

/Az asztalos családja/

beköp

"Hanem előbb köpjünk be egy pohár somlyait. [Petőfi mondása volt.] "

/Hányan vagyunk még?/

nagy has

"A zeke ezüstgombos és zsinórra jár: de most ki van gombolva, mert ebéd előtt ez így tanácsos; az előre domborodó testrészt ezt megkívánja, melyet nem egész akkurátusan fedez a kaoltaszegi varrottas mellény, úgy hogy az alatt a következő csattos szíj lyukait meg lehet számlálni. (Majd később szaporodni fognak.) "

/Hányan vagyunk még?/

bajusz

"Ez szabad: a bajuszt koromszinűre festeni. Szakáll, haj, szemöldök mind követheti a maga változatosság iránti szabad akaratát; de a bajusz a miénk, annak mi parancsolunk. "

/Hányan vagyunk még?/

isteni

"Eddig csak úgy szerettünk, a hogy férfi és nő szeret. Most jön még, hogy úgy szeressünk, ahogy az istenek szerettek hajdanában! Azok a pogány istenek: a kik nektárt ittak, ambróziát lélegzetek, a kiknek szárnyas gyermekük volt, s a kiknek még a bűne is dicsőség volt. "

/Nazli-Hánem/

fehér

"Azon idők divatja szerint jól illett a fehér hajzat a fiatal archoz férfiaknál, nőknél egyaránt. A

tulajdon hajsztínével civilizált ember nem jelent meg a világ előtt. Ha ezt a Pentateuch szerzője tudta volna, Ádám és Éva mindjárt, ab orogine, fehér hajjal jött volna elő a föld méhéből – és egymás oldalából. "

/A barátfalvi lévita/
[Pentateuch = Tóra]

munkakedv

"A pénz elgurul, a földbirtok elszalad a kényeztetett úrfiak kezéből és lába alól; hanem a szegény ember fiának a munkakedve dominium és kapitális, ami nem vesz el soha. "

/A barátfalvi lévita/

varjú

"Kálvinista varjúk voltak. Így hívja őket a népajk azért, hogy ezek hússal élnek (odaértve a férgek is), megkülönböztetésül a pápista varjúktól, akik a vetést eszik. Amazok egészen feketék, emezeknek a hátuk szürke. "

/A barátfalvi lévita/

anarchia

"A mogyorópagonyon túl kezdődik aztán a növényanarchiának az országa. Minden elátkozott bozót egymással összegubancolva: galagonya, kökény, bangita, ostormén, veresgyűű, som, borbolya, bodza, csipkerózsa, kecskerágó összeszőve-fonva a vadszedert indáitól, az iszalag köteleitől, vadkomlótól: egy félelmetes berek. S ennek a bozónak még télen is tarka színe van; nem hull le a levele, megmarad zöldnek, vagy megsárgul, megveresedik, közte a korallpiros bogycsok, csipkék, méregcserepesnyék, miktől még a madár is elriad. Az egészet fölveri az a nehéz bűz, amittől az embert a hideglelés kerülgeti. – Jó lakás ez a farkasoknak. "

/A barátfalvi lévita/

vacsora

"Mert a kisgyerekeknek nem kell a vacsoráló asztalhoz ülni; annak elég volt az uzsonnára kapott bögre teje; ha vacsorát kapna, bikával álmodnék; "

/A barátfalvi lévita/

rágyújt

"Addig nem kezd diskurzushoz magyar ember, amíg rá nem gyújtott. "

/A barátfalvi lévita/

kézfogás

"A régi magyaroknál nem volt szokás az üdvözlésnél a kézszorítás; parolázni csak adás-vevésnél szoktak vagy fogadásból; férfiak egymással össze nem csókolóztak. "

/A barátfalvi lévita/

kézcsók

"pedig tanult embernek szokása volt a feleségnek kezét csókolni. "

/A barátfalvi lévita/

táti

"Hát bizony „táti”-nak hívtuk az apánkat még az én gyerekkoromban is, s nagyot bámultunk, mikor a jogász bátyánk hazatért a kollégiumból, s „apám”-nak merte szólítani. Ez már újítás volt. "

/A barátfalvi lévita/

fiú

"A fiúgyereket nem szokta az apja csókolgatni, annak nem jó a kényeztetés. "

/A barátfalvi lévita/

földes padló

"szükséges az nekünk, hogy földes legyen, mert az asszonyaink gyertyaszentelőkor bevetik a szoba földjét rozssal, az csakhamar kicsírázik, mire fűbe megy, akkora a kislibák kikelnek a tojásból, ott a szobában kész legelőre találnak, azon elcsipegetnek; amint kitavasodik az idő, már akkorra kitollasodtak, mehetnek az anyjukkal a mezőre. Ezzel a móddal a mi fehérnépünk hat héttel hamarabb viheti a vásárra a libáit, mint a többi parasztnép, amikor még lázsiás tallért adnak értük a városi urak, asszonyságok. "

/A barátfalvi lévita/

hazugság

"Hazudni csak „kő”. Ha az emberek nem hazudnának egymásnak, olyan marakodás volna a világon, hogy sohase lenne vége. "

/A barátfalvi lévita/

tutul

"– Ördög szánkázta lelke! Hogy a kutya tutulja meg kendet!

– No csak ne szánkáztassa a méltóságos úr az ördögöt az én lelkemen; a kutyával se tutultasson meg engem, ami igen nagy káromkodás, mivelhogy a kutya akkor tutul, mikor valakinek a halálát érzi. "

/A barátfalvi lévita/

görög ebéd

"Az első szavaknál a görög meginvitálta az asztalához ebédre a bárót, s föltette eléje a drága jó hajvárit (kaviár), amire következett a hatalmasan fölvereshagymázott olajos bab; de amint a

Sámson még tovább beszélt, már akkor csíramálé és zucsok is került az asztalra (az előbbi csírás búzából, az utóbbi mustba mártott dióból készült), sőt végtére annyira ment a vendégszeretet, hogy böjtmegszegéssel még disznósajtot is tett föl a báró elé, amivel az aztán tökéletesen jóllakott. Italul szolgált a márc. (Ez meg alighanem mézből támad.) "

/A barátfalvi lévita/

mészégető

"Ahány mészégető, szénégető van a világon, az mind eltagadja, hogy hol lakik. Hisz a többi parasztok mind őrajtuk élesítik a nyelvüket; azt danolják: „Dudariak nem élhetnek, ha csak szemet nem égetnek; akkor is csak úgy élhetnek, ha bükkfaszenet égetnek.” A magyar paraszt ezt tartja a legalávalóbb keresetmódnak a világon. "

/A barátfalvi lévita/

áldomás

"– Vagyon egy főváros, melynek neve Buda, Buda mellett egy víz, melynek neve Duna, a Dunában egy hal, melynek neve harcsa; – vicspányunk, vicspánynénk az Úristen tartsa! Volt, aki vissza tudott rá kontrázni, a vicefiskális.

– Adjon Isten minden jót, bort, pecsenyét, olcsó sót; a lengyelnek sok borsót, ellenségnek koporsót. "

/A barátfalvi lévita/

ülésrend

"Régi szokás szerint a ház ura az asztal túlsó végén telepedett le. Talán baráti jóakaratból tették ezt, hogy senki se érezze magát degradálva azáltal, hogy az utolsó helyre jutott; de ahogy némelyek emlékezünk még rá, ez inkább azért történt, hogy a házigazda joga és kötelessége volt a pulykát, libát, nyulat föltrancsírozni ott az asztalon, amiket nagy fatálra téve eléje hoztak derék kétágú villával s hatalmas szeletelő késsel, a nyúlnál kétfogantyús vágó bárdot is mellékelve hozzá. Annak tehát szabad helyen kellett ülni, hogy hivatala közben a szomszédjait oldalba ne könyökölje. "

/A barátfalvi lévita/

tálalás

"Nemcsak abban áll a magyar szakácművészetnek a titka, hogy egyes ételeket milyen ízlésesen tud előállítani, hanem hogyan tálalja föl egymás után úgy, hogy az elköltött étel valósággal kívánja az utána következőt, s mikor már az ember azt hiszi, hogy egészen jóllakott, akkor hoznak megint valamit, amire azt kell mondani, hogy „de már ebből eszünk!” "

/A barátfalvi lévita/

ősök

"(Héj, gyerekek! Mostani gyerekek – ősz szakállú gyerekek! Mikor most azt hirdetik, hogy Magyarország elpusztult, nem féltek, hogy ősanyáitok (nem is apáitok) föltámadnak a sírból, s

főzőkanállal vernek benneteket agyon?) "

/A barátfalvi lévita/

érme

"kivett belőle egy viselt ezüst máriást, melyen a fejedelmi arckép pirulni látszott afölött, hogy nagyon sok réztartalma van az ezüstpénznek. "

/A barátfalvi lévita/

poszpász

"a két hajdú fölhordta ezüstitálcákon azt, amit a régi magyarok poszpásznak híttak.

A báró holmi süteményféléket képzelt alatta.

Aztán az egyik hajdú hozott a tálcán egy nagy fekete retket meg egy tányér diót; a másik pedig kevélyen mutogatott egy egészen jól kinőtt ostyepkát.

Ez utóbbit nem kísértjük meg leírni, mert úgyis tudja minden ember, hogy mi az, aztán meg nem is tudnánk hozzá.

A vicispán nagyon bőkezű volt a klasszikus mondásaival; a fekete retket meghámozta egy olyan furfangos masinával, mely azt egyúttal vékony szeletekre felaprózza.

„Omnia cum sale, raphanum sine sale comede.” (Mindent sóval egyél, de a retket sótalánul fald.)

A bárónak nem kellett az sem sóval, sem só nélkül.

Amíg pediglen a diót feltörte a vicispán egy furfangos csavarvégű géppel:

„Prima nux prodest, nocet alter, tertia mors est.” (Jó a dió egyben, kettő árt, harmadik öl már.) "

/A barátfalvi lévita/

[poszpász: ízigazító, evés utáni édesség]

ezüst

"egy ezüstkancsóból töltve tele az ezüstpoharát. (Arra jó ez az ezüst ivószer, hogy az ember nem tudja előre, mit fog inni.) "

/A barátfalvi lévita/

csíkos káposzta

"kétfülű porcelán tálban hozott föl valamit, ami messziről látva igen hasonlít, de közelből nézve még jobban hasonlít egy fészek kurtakígyóhoz, lében úszó széna közé elhelyezve. "

/A barátfalvi lévita/

cibereleves

"Valami furcsa áporodott savanyú illat szállt föl a tálból. [...] (Tudva van, hogy a cibere nyolc napig posajtott korpa levéből készül.)"

/A barátfalvi lévita/

fiam

"a magyaroknál ez a megszólítás a bizalom kifejezése. „Fiam”-nak nevezi a férj a feleségét s a feleség az urát. "

/A barátfalvi lévita/

"Holberdó! Ki vagy, ha Istentől vagy? "

/A barátfalvi lévita/

sors

"Ha a születésem napján megmutatták volna azt a sok tiszta papirost, a mit nekem majd mind tele kell írnom, bizony azt mondtam volna rá, hogy: Visszaszületek! "

/A ki holta után áll boszut/

francia

"Petőfi bemutatott bennünket egymásnak, s rólam így szólt: - Íme, az igazi francia író a magyarok között. Ez volt ő nála a non plus ultrája a magasztalásnak. "

/A ki holta után áll boszut/

csiga

"Színház után elmentünk vacsorálni a Sperlbe (ott volt a váczi-utczán egy kurta kocsmá); oda járt Petőfi rendesen. Télen szerette a csigát, nem a tésztát, hanem a valóságos csigabigát, (helix hortensis), eczettel, tormával, a mitől én irtóztam, és hozzá karlócza ürmöst ivott (egy pisztolyt esténként = 2 deci). "

/A ki holta után áll boszut/

19 évesen

"Aztán még egy nagy alapokom volt keresni ezt a magányos kastélyt s nem félni a kísértetektől; hiszen magam is kísérteteket csináltam, regényt írtam titokban. Itt készültek legborongósabb részletei a Hétköznapiak-nak. Úgy tudom, hogy a bántódi kastély maga is le van benne írva apróra, egész valóságában. Már három vármegyében ismertek akkor: Veszprémben, a hol első novellám megjelent a Tavasz-ban, Komáromban, a hol nyílt titok volt, hogy a Pesti Divatlapban az --ó--ó aláírású leveleket én írom, és abban a vármegyében, ahol a bántódi uradalom volt."

/A ki holta után áll boszut/

19

"Tizenkilencz éves korában az ember olyan óriásnak képzei magát, hogy mikor felhős idő van, kénytelen lehúzni a fejét, hogy be ne üsse vele az eget! "

/A ki holta után áll boszut/

csillag

"az asztronómia szerint a föld is csak egyike a sok régi bolygóknak, és így a ki a csillagokba vágyik, gondolja el, hogy az egyiken már rajta van s nyugodjék meg benne. "

/A Magláy-család/

asszony

"Eddig csak négy évszakát ismerte meg Fülöp annak a szép földi világnak, a minek asszony a neve: epedni, élvezni, féltetni, csalódni; egymásra következnek ezek, mint tavasz, nyár, ősz és most egy egészen új világra talált, a mi különbözik minden eddig ismerttől: a minek a fogalmai közel járnak a hithez, az imádathoz. "

/A Magláy-család/

arany

"S a szerelem arany. A rágalom azt meg nem rozsdásítja. Ezt az aranyat a rágalom megacélozza. "

/Nincsen ördög/

fizetés

"Mert a magyar csak akkor fizet magátul, ha megharagítják. "

/Nincsen ördög/

gonoszság

"Nem hiszem, hogy volna szellem a világon, akár testben, akár anélkül élő, aki tegye a rosszat: elvből – csak azért, mert rossz –, aki fájdalmat okozzon valakinek csak azért, hogy annak a kétségbeesésében gyönyörködjék. A pokoli indulatot az szüli, ami az emberen aluli bennünk: az állat; ne kérkedjünk azzal, hogy emberen felüli lény nemzette azt: az ördög. "

/Nincsen ördög/

fekete

"Ez a „marokkói szultán”. A legfeketébb rózsza, amilyen még senkinek sincs az országban. "

/Nincsen ördög/

jótanács

"Csak három dolgot fogadj meg, amit tanácsolok. – Könyvből ne gazdálkodj; – nagy úrral jól ne tégy; – asszonyra meg ne haragudj. "

/Nincsen ördög/

kémia

"Én se átokra, se áldásra nem adok semmit. Azokat a chemia már mind analizálta. A

Frauenhoffer-vonalak még azt is megmondják, hogy mi van a pokolban. "

/Nincsen ördög/

halogat

"Hiszen régi példabeszéd az a magyaroknál, hogy úgy húzza halasztja, mint a zsidó a halálát. "

/Nincsen ördög/

éjszakázás

"Most készítse el a samovárt a theának mandarin likőrrel. Tizenkét órakor hozza fel a punchot, gyümölcscsel, két órakor fekete kávé, öt órakor adja fel a fajtyúkot hidegen, pezsgővel. "

/Nincsen ördög/

zötyög

"Igaz, hogy a leghátulsó kocsiban kaptam helyet, a mivel az a kellemetes helyzet van összekötve, hogy a ki nem tud másképen aludni, mint ha ringatják, hát ebből kaphat eleget; azonkívül ama nagy körálagutaknál, a melyek a Gotthard hegy mélyében körül forognak, a vasuti plesiosaurus farkán ülő folytonosan abban az érzésben részesül, mintha fejtetővel előre bele akarna repülni a holdba. "

/Nincsen ördög/

fagylalt

"De már azt, hogy Deák Ferencz ezt a czukorból csinált jeget szopogassa, ugyan el nem hitetted velem."

/Jocus és Momus/

hr />

Pest

"csak azért lakik itt Pesten, mert itt jobb port lehet nyelni, mint falun."

/Jocus és Momus/

Megette a pulykát

"Mire a nyomozásra megindult igazgató valamelyik Bacchus-templomban ráakadhatott, már akkor India tollatlan kétlábú magzatának csak a csontváza volt feltalálható, olyan szépen letisztogatva, mintha valami múzeum számára lett volna praeparálva."

/Jocus és Momus/

szegény

" Könnyű a szegényt kicsúfolni, de nehéz felruházni. Könnyű keeteknek onnan beszélni az akasztófáról, de nekünk „szíjmadzag: húzzad!" Aztán a tordai malacznak is több esze lehetett volna a maga idejéhez képest. De hát micsináljon a szegény ember, mikor odahaza azt mondja a sok gyerek: „apám uram, csináljunk puliszkát, vizünk már van!" Akkor találkozik az ember Bözsi bával a vásáron. Van az embernek a tarsolyában éppen huszonöt piczula, aztán az ember számlálgassa, hogyan lehetne ebből egy uj zekét, egy süldő malaczt, egy pár csizmát, meg egy vaskondért venni rézből ? "

/Jocus és Momus/

érdekházasság

" Az öreg ur séta közben a fiatal emberhez fordul s tréfásan kérdi, hogy tősgyökeres magyar ember létére mint tudott elvenni egy stocknémet lányt.

— Hát kedves urambátyám, nagyon utálok a fajtáját; s azt gondoltam, hogy ha egyet elveszek belőle: azzal is kevesebb lesz a német. "

[Deák Ferencz-adoma]

/Jocus és Momus/

Deák Ferenc a lányokról

" - A lány is csak olyan portéka, mint más portéka: akkor veszik, ha látják. Hozd fel őket a farsangra Pestre.

— No már azt nem teszem. Először is sokba kerül, másodszor meg az az elvem, hogy a jó bor czégér nélkül is elkel.

— El ám, ha megkóstolhatják, — felelt az öreg ur nagy komolyan. Hogy támadt a"

/Jocus és Momus/